

РОЗДІЛ 7 ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

УДК 811.112.2'004:378'338.48

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.35.33>

СПЕЦИФІКА УСНОГО ПЕРЕКЛАДУ: ОСОБЛИВОСТІ ТЕЛЕФОННИХ РОЗМОВ

SPECIFICITY OF INTERPRETATION: FEATURES OF TELEPHONE CONVERSATIONS

Верезубенко М.М.,*orcid.org/0000-0002-3533-8525**кандидат філологічних наук,**доцент кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики**Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка*

У запропонованій статті розглянуто стан справ у галузі перекладознавства. Дослідження подає короткий опис перекладацької діяльності, акцентуючи на її релевантності у сучасному світі. Особливу увагу приділено усному перекладу, що є наразі надзвичайно актуально, оскільки ця частина перекладу менш досліджена ніж письмовий переклад. У бурхливому потоці життя та за умов живого спілкування, де простір уже не є перешкодою, все більшого значення набуває потреба миттєвого перекладу. Саме таку форму пропонує усний переклад, який гарантує отримання інформації з першоджерела без внесення коректив та власної інтерпретації. Важливість та необхідність розвитку усного перекладу обґрунтовано на прикладі телефонної розмови німецьких офіцерів, які у своїй розмові обговорюють особливості технічних характеристик крилатих ракет „Taurus“, „Shtorm Shadow“, „Scalp“. Ця розмова є надзвичайно важлива особливо для України, оскільки нам ці ракети потрібні для знищення критично важливих об'єктів ворога. Покажемо, що ця розмова стала доступною російським спецслужбам і їхня інтерпретація могла відрізнятись від оригіналу, тому варто самостійно оцінювати оригінальний текст, а не сприймати тлумачення інших сторін, зокрема ворожих. Розмова німецьких високопосадовців насичена відповідною термінологією, відповідно, для повного розуміння сказаного треба не лише володіти мовою, а й бути обізнаним у галузі військової справи. Уже на початку розмови знайомимось з її учасниками, що є важливим для усвідомлення її значущості. Об'єктом обговорення виступають крилаті ракети різних модифікацій та їхні технічні характеристики. Під час спілкування часто використовують військову термінологію, зокрема назви транспортних засобів, підприємства та військову амуніцію. Додаткові складнощі розуміння, а, відповідно, й перекладу створюють повтори у мовленні та використання вставних слів. Особливої уваги заслуговують зовнішні чинники такі як шуми та інші супровідні звуки, які ускладнюють роботу. Проведене дослідження доводить, що усний переклад потребує більшої уваги у навчальному процесі та наукових дослідженнях.

Ключові слова: усний переклад, телефонна розмова, інформація з першоджерела, зовнішні перешкоди, лексичні повтори.

The proposed article examines the state of affairs in the field of translation studies. The study provides a brief description of the translation activity, emphasizing its relevance in the modern world. Special attention is paid to interpreting, which is currently extremely relevant, since this part of translation is less studied than written translation. In the turbulent flow of life and under the conditions of live communication, where space is no longer an obstacle, the need for instant translation becomes more and more important. This is the form offered by interpreting, which guarantees receiving information from the original source without corrections and own interpretation. The importance and necessity of the development of oral translation is based on the example of a telephone conversation between German officers, who in their conversation discuss the specifics of the technical characteristics of cruise missiles "Taurus", "Shtorm Shadow", "Scalp". This conversation is extremely important, especially for Ukraine, because we need these missiles to destroy critical enemy facilities. It is indicative that this conversation became available to the Russian special services and their interpretation could differ from the original, so it is worth evaluating the original text independently, and not accepting the interpretation of other parties, in particular hostile ones. The conversation between German high-ranking officials is saturated with relevant terminology, therefore, in order to fully understand what is being said, it is necessary not only to know the language, but also to be knowledgeable in the field of military affairs. Just from the beginning of the conversation, we get to know its participants, which is important for realizing its significance. The object of discussion is cruise missiles of various modifications and their technical characteristics. During communication, military terminology is often used, including the names of vehicles, businesses, and military ammunition. Additional difficulties of understanding and, accordingly, of translation create repetitions in speech and the use of interjections. External factors such as noise and other accompanying sounds that make work difficult deserve special attention. The conducted research proves that oral translation needs more attention in the educational process and scientific research.

Key words: interpreting, telephone conversation, information from primary sources, external obstacles, lexical repetitions.

Постановка проблеми. У сучасному інформаційному потоці дуже легко «загубитися», адже нові повідомлення з'являються безупинно і їхня кількість безмежна. Приблизно так можна описати актуальний стан з позиції пересічного користувача медійними засобами, щоб бути завжди в курсі справ. У цьому контексті варто підняти давно відому крамолу, наскільки кількість відповідає якості. Відомо, що масове виробництво будь-якого товару веде до втрати якісного показника. Це стосується також інформаційного простору, тому важливо вміти аналізувати і розрізняти справжню новину від перекрученої або викривленої інформації. В умовах глобалізованого суспільства повідомлення надходять з усіх куточків земної кулі, тому варто бути готовим не просто аналізувати, коментувати і реагувати на такі звістки, але і максимально точно передати зміст для україномовного читача. Найпоширенішими формами передачі змісту є письмовий переклад, коли здійснюється переклад друкованого тексту з мови оригіналу мовою перекладу. У запропонованій розвідці поговоримо про іншу, можливо менш поширену форму передачі інформації, а саме усний переклад. Важливість усного перекладу важко переоцінити, адже йдеться про інформаційне повідомлення з першоджерела. Звідси впливає неймовірна відповідальність перекладача зрозуміти усі сили мовця і передати їх без втрати не лише основної інформації, а й також інших, можливо менш важливих моментів.

З огляду на вище зазначене, варто особливу увагу звернути на підготовку фахівців усного перекладу. Україна має забезпечувати себе кваліфікованими кадрами, здатними забезпечити чіткість діалогу з іноземними партнерами, особливо в умовах війни.

Необхідність подальшого поглиблення діалогу між партнерами, які підтримують Україну у війні проти росії та надають різного роду допомогу вимагає не просто фахівців, які редагують комп'ютерний переклад, так звані письмові перекладачі, а кадрів, які поглиблено володіють мовою, вміють сприймати та розуміти іншомовний текст, а також відтворювати його своєю рідною мовою. Саме так можна сформулювати актуальність запропонованого дослідження, що має привернути увагу до назрілої проблеми. Варто шукати нові підходи та методи підготовки універсального перекладача, здатного виконувати усні переклади та редагувати тексти.

Об'єктом роботи виступають усні тексти, авторами яких є високопоставлені чиновники, які висловлюють своє бачення ситуації або дають оцінку подіям, що відбуваються.

Предметом дослідження виступає робота з усним текстом з врахуванням усіх особливостей та етапів від підготовки до відтворення тексту мовою перекладу.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Царина усного перекладу, попри деякі напрацювання вітчизняних та іноземних науковців, потребує ґрунтовного дослідження, адже його аспекти мають відкрити можливості для полегшення ведення міжнародної комунікації. На цьому поприщі відомі своїми дослідженнями Лях О.В., Ребрій О.В., Семотюк О.Л., Röchhacker F. та ін. У своїх студіях науковці описують сам процес усного перекладу та подають рекомендації, як підготуватися та виконати цей вид перекладу.

Постановка завдання. У запропонованому дослідженні варто звернути увагу на послідовність виконання певних дій при проведенні усного перекладу. Зупинимося на деяких аспектах, які важливі для виконання якісного перекладу, які й визначають мету цієї розвідки. Для реалізації поставленої мети необхідно виконати наступні завдання: окреслити види усного перекладу, описати умови здійснення усного перекладу та підготовку до виконання завдання, охарактеризувати потенційного перекладача.

Виклад основного матеріалу. Усний переклад як галузь мовознавства – це вивчення процесів та методів передачі мовної інформації усно з однієї мови на іншу. Ця галузь досліджує різноманітні аспекти перекладу, такі як семантика, синтаксис, стилістика, культурні особливості, та інші фактори, що впливають на точність та ефективність комунікації між мовами. Усний переклад включає в себе такі види, як синхронний та послідовний переклад, а також розуміння і використання різних технологій, які допомагають у поліпшенні процесу перекладу.

Усний переклад може бути необхідним у різних ситуаціях, де люди, що володіють різними мовами, потребують спілкуватися між собою. Ось деякі з найбільш поширених ситуацій:

Міжнародні конференції та зустрічі: Коли представники з різних країн збираються на конференціях, семінарах або інших подіях, усний переклад може допомогти забезпечити ефективне спілкування між ними, незалежно від мови, якою вони володіють.

Дипломатичні зустрічі та переговори: У міжнародних відносинах і дипломатії усний переклад використовується для забезпечення взаєморозуміння між представниками різних країн під час переговорів та укладення угод.

Медичні консультації: Усний переклад важливий для забезпечення зв'язку між лікарем

і пацієнтом, які говорять на різних мовах, щоб зрозуміти симптоми, діагнози та лікування.

Судові процеси: У судових процесах усний переклад використовується для забезпечення правильного розуміння свідчень та висновків між сторонами, які говорять на різних мовах.

Туристична індустрія: Усний переклад може бути важливим для туристів, щоб отримати інформацію про історію, культуру та визначні місця у країнах, де вони подорожують.

Бізнес-зустрічі та переговори: У бізнесі усний переклад допомагає створити ефективний зв'язок між партнерами з різних країн під час переговорів, презентацій та інших бізнес-заходів.

Навчання та навчальні програми: У навчальних закладах, де є студенти з різних країн, усний переклад може бути важливим для забезпечення розуміння лекцій та матеріалів [3, с. 7–8].

Це лише деякі приклади ситуацій, де усний переклад може бути важливим для забезпечення ефективного спілкування між людьми, що говорять різними мовами.

Швидкість реакції є одним з ключових аспектів усного перекладу. Під час усного перекладу перекладач повинен бути здатний миттєво розуміти висловлене на початковій мові та швидко відтворювати його на цільовій мові без втрати смислу та інтонації. Важливо зберігати логічну послідовність ідеї або повідомлення під час перекладу, не збавляючи темпу мовлення мовця [1, с. 18].

Для досягнення швидкості реакції перекладачі вправляються в розумінні мовлення на слух та одночасного перекладу, тренуючи свою реакцію на різні типи мовлення та різні теми. Практика та досвід важливі для того, щоб розвинути швидкість і точність усного перекладу. Також важливо мати широкий словниковий запас та знати різні варіанти виразів, щоб швидко знайти найбільш відповідний переклад у момент розмови.

У запропонованій розвідці зупинимося детальніше на усному перекладі телефонних розмов. Пандемія та війна посприяли тому, що не лише в Україні, а й у всьому світі проводиться безліч дистанційних зустрічей, конференцій, обговорень.

З-поміж інших видів усного перекладу саме телефонні розмови вирізняються специфікою. Усний переклад телефонних розмов вимагає додаткових навичок і стратегій через відсутність візуального контакту з міжбудівельною стороною. Ось деякі корисні поради для успішного усного перекладу телефонних розмов:

Говоріть чітко і повільно, особливо при перекладі важливих або складних ідей. Це допоможе уникнути непорозумінь.

Слухайте уважно мовця та підкреслюйте ключові моменти розмови, які потрібно передати.

Звертайте увагу на термінологію, особливо якщо розмова ведеться у специфічній галузі.

Пам'ятайте, що усний переклад телефонних розмов може бути складнішим за обличчя в обличчя через обмежену можливість взаємодії, але з відповідною підготовкою та практикою ви можете досягти успіху [2, с. 24].

Останнім прикладом важливості усного перекладу є так званий “Abhörskandal” – це німецький термін, який можна перекласти як «шпигунський скандал» або «афера з прослуховуванням». Це термін використовується для опису ситуації, коли стає відомо про незаконне прослуховування або збирання конфіденційної інформації, часто з боку правоохоронних органів або розвідувальних служб. Такі ситуації можуть викликати суспільне обурення і відповідні реакції з боку уряду або громадськості.

У згаданій телефонній розмові йшлося про ракети класу «повітря-земля» Taurus, про які Україна та Німеччина ведуть перемовини. Тривалі перемовини породжують чутки, тому важливо отримувати інформацію з першоджерела, а не з переписаних статей, а може бути більше суб'єктивних домислів автора, ніж правдивої інформації. Повертаючись до розмови, варто згадати, що йшлося про ракету класу Taurus KEPD 350. З розмови німецьких офіцерів, доречно згадати про учасників, а це очільник німецьких ВПС, інспектор повітряних сил генерал-лейтенант Інго Герхартц, керівник відділу операцій і навчань командування ВПС у Берліні, бригадний генерал Франк Грефе та співробітники Центру повітряних операцій Космічного командування Фенске і Фроштедте стає очевидним, що йдеться не лише про військову, а також політичну складову.

Зміст розмови залишимо для політологів та військових експертів, а ми, власне, звернемо увагу на особливості ведення діалогу та складності під час перекладу. Учасники згаданої розмови доволі часто використовують слова-реалії, зокрема власні назви, наприклад Шробенхаузен (Schrobenhausen), населений пункт, у якому знаходяться виробничі потужності згаданих ракет Taurus. Інша географічна назва, яку згадують у записі, – Бюхель (Büchel). Це місто є базою тактичної ескадрильї 33 (TaktLwG 33) німецьких ВПС. Бюхель – єдине місце в Німеччині, де дотепер зберігається ядерна зброя США. Німецькі ВПС готують льотчиків-винишувачів-бомбардувальників для використання цієї тактичної ядерної зброї як частину ядерної участі, узгодженої в рамках НАТО.

У тексті представлена також значна кількість термінологічних лексичних одиниць зі сфери військово-промислового комплексу, наприклад: *Storm Shadow-SCALP* – франко-британська авіаційна крилата ракета класу «повітря-земля», призначена для знищення важливих стаціонарних цілей, добре захищених засобами протиповітряної оборони, *Ridgback* – броневий автомобіль, що представляє модифіковану версію бойової броньованої машини «Кугар» тощо.

Варто зазначити, що доповідачі під час розмови іноді відходили від мовної норми, зокрема, що стосується структури німецького речення, напр.: *Niemand weiß, warum blockt der Kanzler hier* – Ніхто не знає, чому канцлер блокує тут (поставки). У зазначеному реченні порушено порядок слів у структурі складнопідрядного речення. – *Вчора мені зателефонувала одна журналістка*. В іншому прикладі *...es könnte schon ein Moment dahinter sein, weil ich weiß von meinen britischen und französischen Kollegen* – Тут можуть виникати певні моменти, про що я знаю від моїх британських та французьких колег. У вище згаданих реченнях порушено порядок слів у підрядній частині розповідного речення, де незмінювані форми дієслів повинні стояти в кінці. Проте така зміна порядку слів позитивно впливає на сприймання та розуміння під час усного перекладу, адже дієслово на початку речення розкриває зміст висловлювання.

У наступному прикладі вказано на повтори у мовленні, що також ускладнює сприйняття та розуміння сказаного: *Wie das ganze entstanden ist, weil wenn wenn man hört, der Verteidigungsminister will mal will mal wirklich auch wirklich tief in Taurus einsteigen* – Як виникла така ситуація, тому що, коли говорять, що міністр збройних сил насправді хотів би ґрунтовно зайнятися питанням *Taurus*... Зазначені лексеми не надають ніякого додаткового значення, але їхня присутність у загальному тексті відволікає і заважає кращому сприйняттю та розумінню сказаного.

Особливої уваги заслуговує твердження про те, як відбувається перевезення ракет, зокрема інспектор повітряних сил генерал-лейтенант Інго Герхартц зауважує: *Da machen sie die Franzosen nicht, sie qcen auch die Ukrainer beim Beladen des SCALP...* – Французи їх не використовують, вони консультують українців під час

завантаження ракет «SCALP». Проте існують також інші версії цієї частини розмови, зокрема у викладі російських ЗМІ. За їхньою інформацією французи постачають в Україну ракети «SCALP», використовуючи автомобіль Audi Q7. Спершу можна сприйняти це як факт, адже якість запису була доволі низькою і складно було розібрати, що сказав Інго Герхартц. Тому далі варто перейти до з'ясування обставин, передусім, наскільки це можливо технічно. За розмірами вони майже однакові, адже довжина Audi Q7 становить 5,05 метра, а довжина ракети Scalp – 5,1 метра. Цей факт викликає сумнів, тому потребує додаткового уточнення. Насправді ж, у розмові було використано лексему *QC*, англіцизм, який розшифровується як *Quality control*, тобто контроль якості.

У розмові присутня значна кількість вставних слів та варіантів, які використовують, наприклад, у телефонних розмовах *zwo, quasi, halt* тощо, наприклад: *Wir versuchen das jetzt quasi runterzudrücken* – Ми намагаємося зараз, так би мовити, цей термін скоротити. *... und bringen halt einen unserer Leute* – і, значить, відправимо когось із наших людей. *Aber in 8 Monaten sind wir dann soweit den ersten einsetzen zu können und das zwote ist natürlich, wir können die Zeit nicht verkürzen* – За 8 місяців ми будемо готові відправити першу партію, а щодо другої, звичайно, ми не можемо скоротити час.

Крім зазначених мовних особливостей для перекладача усних текстів важливе значення мають умови, за яких відбувається розмова. Якщо говорити про переговори німецьких офіцерів, складності виникають через недосконалість технічних засобів, оскільки весь час чути, як щось шумить та скрипить і, як результат, відволікає перекладача.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Важливість усного перекладу як частини перекладацької діяльності сьогодні не викликають жодних сумнівів. Глобалізований світ вимагає постійного спілкування, а, отже, й перекладу, тому наразі постає неабияка потреба не просто розвивати перекладацьке ремесло, а постійно його вдосконалювати та виводити на новий якісний рівень, де усі учасники комунікації почуватимуться зручно і впевнено.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Лях О. В. Усний послідовний переклад (німецька мова) : зб. вправ для формування навичок усного перекладу. М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Дон. держ. пед. ун-т». Слов'янськ : ДДПУ, 2019. 61 с.
2. Ребрій О.В. Основи перекладацького скоропису. Вінниця : Нова Книга, 2006. 152 с.
3. Семотюк О.Л. Усний переклад. Німецька мова : навчальний посібник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2016. 188 с.